

toch geen primair genoeg noemen en men zal zich een evenmin primair effect als van Rembrandt's „Joodsch bruidje" niet even sterk kunnen denken door een teekening van dezen meester-teekenaar, ook al zijn diens kleuren sober.

Hier zij ook nog even herinnerd aan een *opzettelijk muzikale* beeldende kunst. Ook hier zal men geen grootere waarde aan kleur of lijn kunnen toekennen: essentieel is immers het kunnen (gebruik maken van beide) door den kunstenaar.

In Parijs exposeeren jaarlijks gezamenlijk eenige schilders, die hun werk „peinture musicale" noemen. Een der voornaamsten is Gustave Bourgogne. Hun kleuren zijn zoolwel sterk als fijn en hun inspiraties danken zij den grootsten componisten: „24e Prélude, Chopin", „Parsival, Le Graal, R. Wagner", „Chanson romantique, Ravel", „Invitation à la valse, Weber", „Sonata Appassionata, allegro, Beethoven" en natuurlijk: „La Mer, Debussy". Maar, zonder kleuren, herinner ik mij toch ook „ballade van Chopin" — een steigerend ros — van Aubrey Beardsley!

Om het verschil en de overeenkomst van Goethe's tijd en den onzen, zoo rijk aan dissonanten, dus ook in zijn muziek, te illustreeren, zij hier — verkort — nog even een vergelijking van schilderkunst en muziek aangehaald. Men aanvaardt de slechtste beeldende kunst, daar men gewend is nog slechtere dingen te zien. Daar het oog gewend is alles te zien, kan het beter tegen een mislukte schilderij dan het oor tegen een wanklank. Is de schilder dus slechts in eenige mate kunstenaar, dan vindt hij reeds een grooter publiek dan de musicus, die op hetzelfde peil staat; de zwakkere schilder kan ten minste steeds voor zich werken („operieren"), maar de zwakkere musicus moet zich associeeren met anderen.⁸ (Goethe voorzag wellicht het gevaar der groote toename van het „Operieren" en niet, dat men thans sommige moderne muziek aanvaardt, omdat men gewend is nog slechter te hooren, op straat en in huis, daar de moderne uitvindingen ook vele goede kanten hebben).

NOTEN

¹ Overigens werd dit artikel lang vóór het uitbreken van dezen oorlog geschreven. — ² Dat vooral de komische kant dadelijk veel succes had, blijkt uit het feit, dat de minder interessante jonge Brueghel — die echter ook meer ernstige werken van zijn vader copieerde — zich vooral op het groteske toelegde en later meer in trek was dan deze. Zoo schreef einde 18e eeuw Goethe's moeder, toen zij een viertal werken van den „Höllens-Bregel" ten geschenke had ont-